

06.03.23р. 15гр. укр. літ.

Доброго дня! Тема уроку. Феномен “кларнетизму”. Вітаїстичність як наскрізна оптимістична тональність, життєствердна настроєвість (зб.”Сонячні кларнети”). Поезії “Арфами, арфами...”, “О панно Інно...”, “Ви знаєте, як липа шелестить...”

Увага! Виконані завдання надсилати за електронною адресою:
moshev2020@icloud.com

ХІД УРОКУ

I. Опрацювання навчального матеріалу.

Музика як стан душі, музика як живе знання та уявлення людини про саму себе, музика як ключ до розуміння навколишнього простору, краси природи, довершеності творів мистецтва, історія свого народу – все це ми бачимо у творчості П.Тичини, особливо у його ранніх творах.

Кларнетизм – світоглядно-естетична концепція Павла Тичини (особливий стиль за Василем Баркою, Ю. Лавріненком):

- музикальність як принцип світобачення;
- аристократичність духу;
- філософська ідея всеєдності, гармонії;
- принцип синестезії («кольоровий слух», «слуховий колір»);
- синтез традиціоналізму (поетичні паралелізми; метафори-повторення; внутрішні рими; народнопісенна ритміка; звуконаслідування, алітерації, асонанси, повтори, анафори й епіфори) й модернізму (імпресіонізм, **символізм**, неоромантизм, імажизм).

Збірка «Сонячні кларнети» (1918) – світовідчуття молоді національносвідомої української інтелігенції, яка прийшла в цей світ із бажанням творити Добро, естетику нового дня.

Вітаїстичність (лат. Vita — життя) — риса модерністської літератури перших десятиліть ХХ століття, що виявилась у погляді па стихію життя як першооснову світових процесів. В українській літературі вітаїстичність позначилась на формуванні «романтики вітаїзму» з її настановою на перетворення світу, формування активної, сильної особистості та нації. Вітаїстичність притаманна раннім творам П. Тичини.

- **Прослухайте: Павло Тичина «Арфами, арфами»**

Перейти за посиланням: <https://www.youtube.com/watch?v=raiWYvMBKAi&t=12s>

“Арфами, арфами”

Арфами, арфами —
золотими, голосними обізвалися гаї
Самодзвонними:
Йде весна
Запашна,
Квітами-перлами
Закосячена.
Думами, думами —
наче море кораблями, переповнилась блакить
Ніжнотонними:
Буде бій
Вогневий!
Сміх буде, плач буде
Перламутровий...
Стану я, гляну я —
скрізь поточки як дзвіночки, жайворон
як золотий
З переливами:
Йде весна
Запашна,
Квітами-перлами
Закосячена.
Любая, милая,-
чи засмучена ти ходиш, чи налита щастям
вкрай.
Там за нивами:
Ой одкрий
Колос вій!
Сміх буде, плач буде
Перламутровий...
1914

Тема: зображення краси природи, прихід весни.

Головна думка: автор передає у творі красу природи.

Жанр: пейзажна лірика

Художні засоби: епітети (плач перламутровий, золоті арфи), метафори (йде весна), повтори, пестливі слова, авторські неологізми (ніжнотонні, самодзвонними).

Ліричний герой мрійливий і обдарований.

Римування перехресне.

віршовий розмір — дактиль з хоресом.

У цій поезії передано відчуття наближення весни. Текст можна прочитати на трьох рівнях: ідеться про пору року в природі, про прихід життєрадісної юності ліричного героя і про весну воскресіння, відродження рідної землі.

Мотив: гімн весні, молодості, вірі в щастя.

У вірші постає прекрасний персоніфікований образ дівчини-весни, до ніг якої схиляються й квіти, і живодайні дощі, і громи, і веселки. Цей образ творять вишукані неологізми (самодзвонними, ніжнотонними), епітети (золоті, голосні арфи, перламутровий плач), порівняння (поточки, як дзвіночки) та ін. Невичерпну музичну енергійність приходу весни передають постійні повтори, алітерації, асонанси, чергування довгих і коротких рядків: Арфами, арфами — золотими, голосними обізвалися гаї Самодзвонними: Йде весна Запашна, Квітами-перлами Закосичена. Поезію написано під впливом вірша М. Вороного «Блакитна панна».

Павло Тичина по-своєму талановито розвинув і поглибив звуко-зорові експерименти свого вчителя. Уражає асоціативне багатство твору: шум гаїв нагадує ліричному героєві мелодію арф; він просить чи то весну, чи кохану, чи Україну: «Ой одкрий // колос вій!» Ця красива метафора — заклик до молодої людини, молодої нації пильно, удумливо й сміливо подивитися в майбутнє і бути готовими не тільки до злетів, а й випробувань: «Сміх буде, плач буде //Перламутровий».

Зверніть увагу на дату написання вірша: улітку 1914 р. розпочнеться Перша світова війна, яка стане початком бурхливих змін у світі, відкриття шлях надій і розчаруванням, тріумфам і трагедіям XX ст. Поет пророче відчув наближення цієї нової епохи та її суперечливу суть.

- *Прослухайте:* Павло Тичина «О, панно Інно...»

Перейти за посиланням для прослуховування:

<https://www.youtube.com/watch?v=QzY1TXhxUVE>

“О, панно Інно...”

О панно Інно, панно Інно!
Я — сам. Вікно. Сніги...
Сестру я Вашу так любив —
Дитинно, злотоцінно.
Любив? — Давно. Цвіли луги...
О люба Інно, ніжна Інно,
Любові усміх квітне раз — ще й тлінно.
Сніги, сніги, сніги...
Я Ваші очі пам'ятаю,
Як музику, як спів.
Зимовий вечір. Тиша. Ми.
Я Вам чужий — я знаю.
А хтось кричить: ти рідну стрів!
І раптом — небо... шепіт гаю...
О ні, то очі Ваші.— Я ридаю.
Сестра чи Ви? — Любив...
1915

Аналіз вірша

Рід: лірика.

Жанр: ліричний вірш — *монолог* ліричного героя.

Поліна Коновал та її сестра Інна — прототипи центральних образів.

Ліричний герой — самотній, він у стані психологічного роздвоєння (кохана та її двійник — сестра); світ, звужений до обширу вікна й білих снігів (символічний образ білого снігу — забуття і втрата).

У ранній юності Тичина романтично закохався водночас у двох сестер — Поліну та Інну Коновал — доньок чернігівського поета Івана Коновала, який використовував псевдонім Воронківський. У його домі часто відбувалися літературні вечори, куди приходив і двадцятилітній семінарист Павло Тичина. Особливо запала в серце поетові Поліна, але вона не відповіла взаємністю. Ця нерозділена любов і лягла в основу поезії «О, панно Інно...».

Антитеза як композиційний прийом: холодним снігам протиставляється весняне квітування лугів, часу розквіту кохання.

Гама почуттів героя відтворюється через *зорові враження*, що *переходять у музичні* (очі, як музика, як спів), а *слухові переходять у зорові*, що нагадують очі милої.

Обірвані й номінативні (називні) речення: «Вікно. Сніги»; *фігури замовчування*; *логічні, психологічні й ритмічні паузи*; *звукопис* (алітерації та асонанси); *повтори*, що увиразнюють образи закоханих.

Строфіка, віршування: дві октави (восьмивірші), ямбічні рядки.

- **Прослухайте: П.Тичина « Ви знаєте, як липа шелестить»**

Перейти за посиланням:

<https://youtu.be/OLl4ZhEX9Hc>

“ВИ ЗНАЄТЕ, ЯК ЛИПА ШЕЛЕСТИТЬ”

Ви знаєте, як липа шелестить у місячні весняні ночі?

Кохана спить, кохана спить, Піді збуди, цілуй їй очі. Кохана спить...

Ви чули ж бо: так липа шелестить.

Ви знаєте, як сплять старі гаї? Вони все бачать крізь тумани.

Ось місяць, зорі, солов'ї... “Я твій” — десь чують дідугани, А солов'ї!..

Та ви вже знаєте, як сплять гаї!

6 травня 1911

Аналіз вірша

Написаний 6 травня 1911 р. («досонячнокларнетівський» період).

Рід: лірика.

Жанр: ліричний вірш.

Різновид лірики: поєднані інтимна та пейзажна.

Ліричний герой, його душа споріднені з усесвітом, тонко відчують найменші зміни в ньому.

Граційний **паралелізм** картин природи і людських переживань (як центральний композиційний прийом + симетрично розташовані запитання і відповіді всередині строф, що надає композиції вірша елегантною стрункості).

Художній паралелізм: природа, краса літньої ночі відтінює світ почуттів ліричного героя, **персоніфікація** («сплять старі гаї», «вони все бачать крізь тумани»), **анафора** («ви знаєте...», «ви чули ж бо...»), **риторичні звертання** («Ви знаєте...»), **риторичні запитання** («Ви знаєте, як липа шелестить у місячні весняні ночі?», «Ви знаєте, як сплять старі гаї?», **риторичні оклики** («Та ви вже знаєте, як сплять гаї!», **стилістична фігура замовчування** («А солов'ї!...»), **трикратні повтори** («кохана спить»), **звукові образи** (асонанси «і»: «у мІсячнІ веснянІ ночІ», алітерації тощо) емоційно наснажують, увиразнюють загальну тональність вірша.

Поетична атмосфера української ночі, осяяної срібною палітрою місяця, увиразненої духмяним запахом липи та її тихим шелестом, озвученої співом солов'я та голосом ліричного героя (вір побудовано на засадах діалогізму: ліричний герой звертається до уявного співрозмовника).

Віршовий розмір: 4 (5)-стопний ямб.

Дві **шестивіршові строфи** з **перехресним і суміжним римуванням**. **Кільцева композиція строф** – повернення наприкінці строфи до її початку.

Мотив: єдність людини з природою, захоплення мудрістю, красою і доцільністю світобудови (світле й радісне почуття кохання весняної ночі).

Перегук із поезією Олександра Олеся («Чари ночі»).

Домашнє завдання

- 1) Вивчити напам'ять одну з поезій.
- 2) Напишіть коротке есе на тему «Чому Павло Тичина означив свої поетичні кларнети епітетом соняшні?»